

המציפה

ערצון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגן:

לשנה 7. — כתרם
 להצי שנה 3.50
 לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8. — כתרם

בתר הארצות:

לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

„רמת המצפה“
 נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה
 ומכיל המר ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל השטח.
 ברכת מוט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר.
 זו או זו בראש הגליון שני כתרם
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
 מקום בית הדאר הקודם.
 קאנטא של פאסמשעק נומר 76.918
 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreid.)
 בעיפי רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 8 Kwietnia 1910.

גליון טו.

קראקא, י"ח אדר שני פ' תרע"ע.

אצלם מעשה ההתיסדות הזאת, ועל כן אפילו בהשתנות פני הדת ובלבשה צורה אחרת, מכל מקום השנאה תישאר במקומה, כי סוף סוף יאמינו, אשר אנחנו עמדנו מתנגדים להתיסדותה והיינו אויבים למחוקקה ושונאים להם. ולפי זה נפתור גם את המראה שאנו רואים, אשר המרת הדת לא תועיל ליהודי והמומר נשטם מבעלי בריתו החדשים בבתחלה. הדבר פשוט, כי חבריו מאמינים, כי הוא שונא להם ועל כן לא יוכלו להשלים אתו.

ועתה נראה החלוק, שבין האומות, אשר דתם תצוה עליהם רק להרחיק אותנו היהודים מגבולם, ובין אלו, שדתם תסובב להם שנאה כבושה לנו, שהראשונים מרחיקים אותנו כשם שמרחיקים בני דתות אחרות ושונאים אותנו בידר עם בעלי אמונות זולתם, לא פחות אמנם, אבל לא יותר, ועל כן גם התשוקה להתבלול ולהשיכח את מקור מולדתם אינה נמצא בין היהודים הדרים בתוכם במעט כל עיקר. ולאחרונים אנו כקוץ מכאיב ושוטמים אותנו יותר מאשר מרחיקים בעלי דת אחרת. אין זאת כי אם סבת הדבר הוא מנהגם ובהם, והיוצא מזה הוא מה שנראה גם בחילוק שבין העוברים את אמונתנו ומקבלים דת האחת או האחרת. אי אפשר היה לאמונת מהמר למשל לקבל איש בפפרקורן, אותו שאמר לשרוף את ספרי קדשנו למען הכחיד את מקור מחצבתו ולחראות שהוא שונא לישראל, והבליף עמר דן לשרפה את כל הספרים, שנמצאו בעקד באלכסנדריא ולא העתקת התורה בלבד, ומיטוזה, אותו המומר, שהסית את שבתאי צבי לקבל את דת הישמעאלים, אלו היה מומר נוצרי לא עשה כזאת. כי בכלל יהודי מומר מוצא את עצמו אמלל ועירי מתוך שבעלי דתו חושדים בו עדיין בשנאה להם, ולא יעוץ לזולתו לעשות כמעשהו.

מכאן תשובה למתבוללים הרוצים לפתותנו ישאם נעזוב את לאומותנו, אף ישנשאר ביהדותנו

הזה. מזה יצאו בהכרח שתי מדות אחרות כמבע האנושי, היינו מי שיודע בחברו שהוא שונא, ישנא גם אותו, וכן מי שמדמה שאחר מצער את מי שהוא אוהבו, מתוך כך הוא שונאו. (הכללים האלה לא מלכי הוצאתי, כי הם מבוררים ונודעים כפילוסופיא ודוגמתם מצינו בתוספות פסחים ק"ג: בד"ה ישראל, ועל זה העירני הרב הגאון אבדיק סאנוק). ומעם הדבר הוא ברור, בידוע, שאם אנחנו מדמים את זולתנו מלאים רגש מה על כרחנו נתמלא גם אנחנו מאותו הרגש, וזה סוד הרחמנות, ומי שמדמה בנפשו שחברו הוא סבת עצבותו או עצבות אוהבו, היינו רגש השנאה, על כרחך הוא שונאו מתוך כך. — ומתוך זה הותרה הסתירה שבין האמונה, אשר מעריצה יתפארו בה, שהיא דת האהבה ובין מחזיקיה, אשר ישטמו בעלי דתות אחרות, כי אפשר שהדת עצמה, היינו החקים והתורות שתלמה, על אדני אהבת האדם נוסדה, אבל כיון שהחלק הספורי שבה, מעשיה ודבריה ימיה מוסרים למאמיניה אופן יסודתה בלויט שנאה מצדנה עושה היא את עצמה על ידי זה לסובלת משטנה ובסבה טבעית גם לישנאה אחרים. וכפי הנראה הרגישו מיסדרה בסתירה הלזו ונאלצו על ידה ליתן צו למקבליה: אוהב את שונאך, דבר שאי אפשר ונמנע בטבע, אשר לא יקום מהמין האנושי רק אולי כשיהפך העולם לתהו ובהו ויברא מחדש. הכלל הזה היה גורם בהכרח את שנאת נושאי הצלב והאינקוויזיציא עד אנתישמותו של לועגר בזמננו, כי בכל מקום אשר אתה מוצא שנאת ישראל, מקור דתי היא נובעת ומשנאה מדומה מצדנה, ובארץ שהותרו עבותות הדת גם חכלי השנאה הוקלו, אין אני קורא תגר על שלטון האמונה בארץ ואין אני יועץ להתיר את מוסרות הדת ואז יושב לנו, אלא מורה אני באצבע על הדבר כמו שהוא, וכגון זה ניתן להאמר, אבל משנה ומשלה אני, כי השנאה הזאת צמחה לא מגוף הדת, אלא מאופן התיסדה, ממה שמקובל

ישראל קעניגסבערג
 מאורשים באדי"ש תר"ע
 זאלעשטיטיקן.

השנאה

ההיטב יחיה לבם אם יבוא אל משכנכם איש נבער מדעת בתקופת טבת כשהוא חובק את ידיו ומחככן זו בזו ומשנה ומשלה באזניהם: קור נורא בחוץ, או בשאתם מן הצמנים על הצדקה בעירכם ומחזרים ובאים אל איש בילי, לנכות ממנו מעות-חמים, והוא מתפלא ואומר: האם ימי הפסה ממשמשים ובאים? הלא זה לא כביר היו הימים הנוראים, בן תרוץ העת קל מהרה. — ואמרו עליו על הרבי רב שמעלקי, ששמע פעם תלמידים מפלפלים ברמב"ם קשה, אחד אומר, שזהו פשוטו ואחד אומר שלא כן, ואמר הרבי, יששקר הדבר, שלא נכתב כמאמרם ברמב"ם כל עיקר, הביאו ספר יראו שאמתים דבריו ושהם טעו בלשון וקושייתם נעקרה למפרע. היו אותם התלמידים מתפללים על בקיאותו וזכרונו של הרבי וישבחוהו בפניו. ענה הוא בתבו ואמר להם: לא ראיתי הרמב"ם הלז ולא זכרתיו כלל, אלא זאת זכו לי ממרומים, שכשאני שומע דבר שקר הוא נוקב באזני כמרצע, לכן הכרתה שאינו ברמב"ם.

בהרגשתכם וכעין הרגשותיו של הרבי רב שמעלקי יעברו עלי כשמעי אנשים מישראל קובלים לפני העולם על האומות, שישונאים אותם ומתגרים בהם ומצירים להם. כי הלא הוא דבר טבעי והכרחי, מונח בהכרתם ומסובב באמונתם של האומות, ובא כקור בתקופת טבת וימי הפסה בומנם. להבין את הדבר צריכים מתחלה לברר השנאה מה היא, רגשותיו של האדם מתחלקים לאלו של ישמחה ושל עצב, והשנאה היא עצבות הבאה מסבה חיצונה, כשם שהאהבה היא ישמחה מהמין

— וסבורים אתם, כי הם בעצמם יודעים מה שהם אומרים, היש אפילו שמץ של אמת בדבריהם? — חלילה, כדיה סתם! הכלים, בטלנים, הולכי בטל, כרסם מלאה, אין להם שום דאגה, מה יעשו? ילכו ויבדו דברים, שלא היו ולא יהיו מעשה בכוכב והפיכת עולם... —

המ... מחות ערלים כאלו יבינו מה נעשה בשמים, יבינו, כחרשמי מצרים בשעתם.

— היודעים אתם מה אניד לכם? איני מתנגד להם, אדרבה, יהפך העולם, כי אז יהיה בדרכו, כי הפוך הוא דוקא עתה... למשל, רואים אתם אותי יושב פה בבית המדרש, ותחשבוני בודאי לבטלן או לפרושי, איך אינכם אלא טועים. יש לי כיה אשה וכנים עד מאה ועשרים שנה, כלם חכמים ונכונים, אך דבר אחד חסר להם, מעט מזל, וגם אני חסר אותו דבר. הנני יושב וקיבתי דורשת בחזקה את שלה, מודה אני ולא אבושי, אך יודע אני, שאין עלי למחר הביתה, לפי שאין ארוחה מוכנה לי שם, להשקיש את רעבוני, ולא עוד אלא שתקדמני אשתי בבקר-טוב יפה, והצדק אתה, הילדים רעבים, ערמים ויחפים, והם דורשים ומבקשים, ואם היא לבה יתמונג בקרבה, אך מה אוכל עשה? לך ישאל ג: הקביה קושיא! מדוע? בעד

פגינו עוד פאור מופזים,
 ומקח אים נכרע פאין תומך—
 ונה לי להשת רזים:
 שישיי קלילה, פהני יומך!

ד"ר א. קאמינקא.

העולם יהפך.

— שלום עליכם!
 — עליכם שלום! מאין רי יהודי?
 — לא מרחוק, מעיר קטנה ואם בישראל;
 ואתם מכאן?
 — כך מכאן אני.
 — מה דעתכם על מזג האויר?
 — מה דעתי? מה אמר ומה אדבר, היודע אנכי?
 הלואי שיהא למוכ!
 — המ... שנוי מעשה-בראשית ממש, בעוונותינו הרבים לא הא ולא הא, לא חרף כדבעי ולא קיץ כראוי.
 — אומרים הם, ידעם הרוח, כי העולם יהפך, כך שמעתי, איזה כוכב, היודע אנכי, כך אדע מצרותי וכך ידעו הם מחייהם!

פיליטון

לחש שבליים.

שבלת אחת.

נחקה, חברה, פה בקמה,
 יחדו נכף ראש, נחבק;
 הן פלי נבורה, פלי מלקמה,
 חללים נכרע, לא גאבק,
 מנל אַחד אומך, אותי,
 יכרת, יפיל אל העמרים —
 השעני עלי אחותי!
 דומם נכך פלי קול ודברים.

שבלת שניה.

בעוד אין הרגש, מה נאנח?
 חיי, עד רכות אומך במדוכה!
 עד יום אחרון רוחי תנה,
 איש אל יהיה אותי בוכה.

למכותה עד שתתגשם בפעל. (מחיות כפים סוערת. הצירים עוזבים את האולם בשירת התקוה). ש. ז. יעבץ.

על המצפה

מושג אחד ופירושויו.

במועצת המדינות הכללית כארצות הברית באמריקה בצבצה הצעה שברשימות המהגרים, הבאים לאמריקה מארצות אירופה, יחדלו ליחס את כל גולה אל עמו ומולדתו, כי-אם ייחסוהו אל ארצו, שממנה יצא. ההצעה העירה בעמים שונים רגשות שונים. יהודי אמריקה, שכבר נתאזרחו שם, צהלו ושמחו בתקון הזה, שהם רואים בו שוויון גמור לאחרים. צירי היהודים במועצה הסכימו לו מיד בתודה, ואולם במרב הפולנים, היושבים באמריקה במספר לא פחות מן היהודים, העירה ההצעה מהומה והתמרמרות. הם הקהילו קהלות החליטו החלטות, קראו תגר, שלחו בקשות ותלונות ודרשו בשם החרות ושווי-הזכויות, שלא ירשמו את אחיהם על שם ארצותם הרוסיות והפרוסיות והאוסטריות, כי-אם על שם מולדתם הפולנית. היהודים מבינים במושג השוויון הבהרת זכרון מולדתם והתחשבת על דלאום, אשר מארצו יצאו להיות הם שרים לו והפולנים מבינים במושג השוויון הכללית זכרון מולדתם, מען יהיה לאומם שוה ללאומים אחרים וכושח ונוק הם מרגישים בהעלמת שם עמם. היהודי המתבולל הוא אנואיסט ואין לו רק צרכי עצמו ולהפולני צרכי עמו קודמים לצרכיו זוא, בזה אנו מקנאים בפולנים, אשרי האומה, שכניה מתפארים בה אף בשפלותה ודואנים לה ומי יתן גם כל היהודים מתנאים בן במולדתם ולא התכחשו לה גם בחוץ, אבל מדוע אין הפולנים רוצים להודות גם בנוגע לנו בפירושים על המושג שוויון? מדוע הם מודדים באיפה ואיפה? מדוע אסור ליהודי בארצם להתחשב על עמו היהודי? הם היהודים מעם גולת משפט, המרגישים מיד בסכנה הצפויה להם אם יחדלו באמריקה לחשבתם על עמם, מדוע אינם נותנים גם לנו להתחשב על עמנו? בסוף השנה הזאת תהיה באוסטריא ספירת העם. כל יהודי, הנותן כבוד לעמו ושאינו בוש במולדתו, יחפוץ לרשום שם שפתו היהודית או עמו היהודי, נראה אם יתנום הפקידים הפולנים לעשות בן, מה שמוכן מאליו בנוגע להם עצמם. יותר בולט נראה השנוי הזה באספות פושעי ישראל בווארשא, הם יסרו שם אגודה בשם "רודפי שלום". גם בתוך הפולנים ישנם רודפי שלום, שאינם רוצים במלחמה עולמית עם המציקים להם ונוטים לשלום, אבל לא יחצו לותר על כל. הם דורשים, שמשלוח רוסיא ופרוסיא יתנו לפולנים זכויות לאומיות במדה ידועה ועל השאר ימתנו. זה פשר לפי ישעה ואולם רודפי השלום שלנו אינם דורשים מן הפולנים כלום, רק מן היהודים הם דורשים לבטל הכל, את

צירים אל הועידה הארצית ישלחו כל שלשים שוקלים. אח"צ התפתח וכוח בדבר התקנות, שהשתתפו בו הצירים ד"ר זלינגר, ד"ר רינגל, ד"ר סירוס, ד"ר וואלדמן, וד"ר שמורג. בסוף החלט לקבל את התקנות כמו שהן רק לפי ישעה ובעידה הבאה יציע המרכז תקנות אחרות. — ד"ר שמורג דורש לקרוע את הערים סטרי ודרוהוביטש מהועד הסמניסלבי, משום שהועד לא עשה בהן כלום במשך השנה ולצרפן לועד חלכוני. החלט שהמרכז יעיון בדבר.

ד"ר קורנגרין מציע, שהמרכז ימנה מרצה לעניני פלשתינה, שיבחר לעצמו ועד מיוחד, אשר יתעסק בעבודת התעמולה למכות א"י.

אחריו מדברים ניגרי, ד"ר שמורג וד"ר שפינדל ע"ד התפקיד התרבותי של המפלגה הציונית.

בשם הועד הקבוע הציע ד"ר וואלדמן ועד המרכזי חדש, שיכנסו בו החברים הללו: הציר שטנדל — נשיא, ד"ר רינגל וד"ר שרייבר — סגנים, י. ש. פילב, ד"ר רייס, ק. שטנדל, ש. שילר, ד"ר שפינדל — חברים, נתקבל, כמו כן נקבלו ההצעות של מר שילר ומר פרוסמינג והצעת מר שווארצבנדל, לאסוף במשך הצי השנה מאת אלף בתרים למכות הסתדרות בת-הספר העברים.

ד"ר שרייבר מביע את תודתו לנשיא הציונים מר ולפוזן, מר בראף מביע את תודתו למר שטנדל ולועד המרכזי, מר ר. סופרמן מדבר עברית ומודה בשם המורים העברים למר ולפוזן.

נשיא הציונים עולה על הכימה. הוא מתקבל במחיות כפים סוערת. הוא מביע את שמחתו על אשר בא גלצ'צ'א. הוא ידע, שיש לו פה יודים טובים וציונים אמתיים, אבל קבלת הפנים היתה יפה ונעימה מאשר קוה, הוא התודע פה אל החיים היהודים ומצטער שלא בא הנה לפני שלש שנים, הוא נוסע ממקום למקום בחחוקיו את עצמו למתוך טוב של כל המפלגות הציוניות ומקוה, שתעלה בידו להחזיר את הישלים במחנה. — הוא מדבר לא כאותם הציונים, שכאו מן הנכר אל היהדות או כאלה שישבו אל היהדות, כי-אם כיהודי אמתי העומד מיום הולדו עד עתה במחנה היהודים, ולכן יש לדבריו אפי יהודי מיוחד וחוץ יהודי שפוך עליהם. הוא אומר: בשעת הקונגרס הראשון נפלה שאלה, איזה דגל להניף על בית הקונגרס, הלך הוא והוציא את טליתו מתיקו ואמר: הא לכם דגל, שהכל יכירו בו, כי הדגל הזה ליהודים הוא. והוא דורש, שגם עכשו ישפיעו הציונים, שכל יהודי יוציא את טליתו מתיקו ויניפהו באורה, להראות, כי ציוני הוא. את נאומו גומר הנשיא בפסקו "ובא לציון גואל". (מחיות כפים סוערת וממושכות).

בסוף מדבר הציר א. שטנדל ע"ד המהלך היפה של הועידה ועל התרוממות הנפש, שהרגיש כד אחד בהופעת נשיא הציוני, אומרים שהציונות מתה, כמה מגוחך הוא הדבר: המתים אומרים על החיים שמתים המה! חיים אנו, עובדים אנו למכות הציונות, ונעבוד

קרבו אותנו האומות, גם זה שקר, כי השנאה הטבעית שאמרת, אדרבה באמונה שרשה, אבל לא באמונתנו, אלא בדתם הם ולא עלינו מוטל הדבר לתקנו, ואם בן אך לשוא הוא לקונן מרה בלי הפוגות על האי-צדק ועוות הדין, העשק והחמס הנעשה אתנו, כי הוא דבר מחויב במבע, ומשנאינו לא יהפכו לבכס למוב לנו, כי לא בידם הדבר. על-כן אנכי לשמתי, אשר אך בזאת נושע אם נרחיק את עצמנו מן העמים אשר אנחנו בתוכם מכל וכל ולא ניתן להם מקום להתגדר בנו ולהוציא את שנאתם מהבחי אל הפעל, ובמקום שאין שמח לחכך בו, גם הגפרון לא יתן את אשו. צבי האממער.

הועידה התשיעית.

של ציוני גלצ'א.

(סוף)

ביום השני פתח היכ"ר מר א. שטנדל את הישיבה השלישית ונתן רשות הדבור למר שלמה שילער, מר שילר מדבר בהתלהבות ובהתרגשות עצומה. יש בדבריו מעין השתפכות הנפש, נאום איננו נאום תעמולה שכל רעיונותיו מתרכזים מסביב לנקודה אחת, אלא נאום הנוגע בכל מקצועות התרבות של העם היהודי, ודבריו היוצאים מן הלב נכנסים ומתקבלים על הלב, בהיכל שורת דומיה ומתוכה בוקע ועולה רק קולו של הנאום והודר לתוך תוכם של השומעים ומולך אותם אחריו שבי, הוא מדבר ומציע להרים הצד הרוחני האסתתי והמוסרי של העם, נאום ארך כשעה שלמה, אבל ההתענינות היתה כל כך גדולה, עד שלא הורגש איך חלפה העת. האובציות היו גדולות, אחריו דבר מר מ. פרוסמינג על-אדות שאלת הכלכלה ותפמירה של המפלגה הציונית בענין הזה ומציע, א ליסד בכל המדינה הסתדרות יהודים מהמעמד הבינוני, למען תהיה לה היכלת להגן על עניני החיים של העם היהודי; ב) לברוא על יד המרכז הציוני ועד לבלכלה, אשר ע"ה העתונות היהודית והוצאות מיוחדות יפיין בין העם את ההכרה של מצבו הכלכלי הנוכחי ולהורות לו על האמצעים שיאחו בהם, כדי להגן על אינטרסיו הכלכליים.

ציר בית הנבחרים ד"ר ה. גבל מדבר ע"א בהים העברים, ע"א שאלת המזונים, על הקרידיט-אנוני"ן וע"א ספירת העם, הוא מציע, שהיהודים ירשמו את השפה היהודית בתור שפתם, מר רת מדבר ע"א הסתדרות בת-המספר ודורש לתמוך בה, מרת מלצר מרצ'איה ע"ד החוקת התרבות היהודית.

ד"ר וואלדמן מרצ'איה ע"א תקנות חדשות להסתדרות, בכל מקום, שיש שלשים איש שוקלי שקלים, ימנה הועד הגלילי שלשה נאמנים; במקום שיש יותר משלשים יוסד ועד מקומי, ערים המכניסות אלפים שקלים יכולות לדרוש ועד גלילי בפני עצמן.

שכאפיקורסים, מקלקל הוא את הילדים ותו לא, ובשכיל רשע זה גוולים את נשמת יהודי כשר ומשפטים אותו בכל טוב וכל זה בשכיל מה? בשכיל שגוי הוא! רציהה כזאת לא נשמעה עוד מיום הוסד העולם, הוא עורנו בחור, מה הוא צריך? מבזבו את הכסף לכל מיני הכלים ואני ובני ביתי נועים ברעב, נו המן היושר הוא כך? ... הלא רחמנים בני רחמנים אנו, ובכך מה אתם אומרים לזה? כך העולם נוח, ולך קרא חי וקים! הוא אשר אמרת, עולם הפוך, וחס, הסכלים סוכרים, שעתיד הוא להפוך... ואם יתפך מה אני מפסיד? אולי תבא צרתי עליה, הלואי שאזכה לראות עוד זאת בעיני!... בודאי כבר הגיעה שעת הצהרים, ואני נחפו הכיתה, ארחת-צהרים מחכה לי שם, אל אפתח פה לשמן תצמנן... והיא תקצף, סעו לשלום ולמען השם, אל תדאנו ע"ד הפיכת העולם...

רעהו מפני אותו הדבר, מפני אותה דבה, שהוציאו עלי, שנה שהורה תבא עליהם, הלואי שיהיו כפרתם של כל ישראל! אמרו עמי כי... כי... וכי יודע אני מה? לפה לי לחזור אחרי דבריהם, רשעים כאלה, לא רדי שמוציאים את בלעי מפי, עוד מוציאים לעז עליך עושים שם רע לך, נו ואיה המשפט, היושר, האם לא לא עולם הפוך הוא? לגמרי הפוך, הרגלים למעלה והראש למטה... ובכך הוציאו רבים את ילדיהם, ואני נשארתי רק עם מעטים, אך כדק מתפרנסים, הוצאות לא היו מרבות, אבל עכשו צרה אחרת, שואה באה עלי שלא פללתי, מצאו נא מה היא! האינכם מוצאים? אגידה לכם! אחרי הימים הטובים, בשעתהיל זמן חדש, ואני צפיתי לימים האלה כמו שמצפים למשיח, והנה שד ושבר! שמעתי, איזה בית-ספר, בית-ספר עברי, כלום ידעתי? אחר-כך נודע לי משפט בית-ספר זה, בית-ספר-עברי הוא ממש כאותה השכולה ה"גויית" ספסלים יש שם, לוח יש שם, וכדומה, המבינים אתם? ומלמדים שם לשון-הקדש, הנקראת אצלם "עברית", המבינים אתם? זה הוא יתרון בית-הספר על החדר, אבל חכו נא, את העיקר שכחתה, המלמד, או כמו שקוראים לו הם, "מורה" לכוש קצרים, אשכנזי גמור הוא, מגלח זקנו ומגדל שפם, והרוח יודעו מה עוה, אפיקורוס

מה? לזה הוא נותן כדלי, ולזה אף לא בכף, הוא אשר אמרת, עולם הפוך, ולך צעק חמס בשערים!... אלו היה לי הונג, בי אז הלא הרביתי מעשים טובים, לא הנחתי רעב לצאת מפתח-ביתי, תחת שהוא מבזבו להכלים ולא עוד אלא שביאיהו לידי חטאים... אך מה קובל אני כנגד הקב"ה? האם חיב לי מה? מסתמא איני כדאי, איני ראוי ליותר טוב, אך כלפי מה הנני מספר לכם את כל זאת? כלפי זה, שאומרים הם, שהעולם יתפך, סכלים לא יכינו, כי-א-אפשו הדבר, כן, איפה הפסקתי? נכון, באותו רשע... כן... אבל בכדי שתבינו אספר לכם מה יהיה מקדם... סבור אני, שיש לכם ב"ה פנאי, העסקים יעשו שם גם בלעדיתם, מחלו נא לי על הצפתה, אך אין דבר, הלא אנשים אהים אנחנו ובכך דעו נא, כי אני אינני מפה, כלומר לא נולדתי ולא גדלתי בעירה הזאת, וגם לא נשאתי מפה אשה, אלא כך פשוט, די יודע איך נתגלגלתי הנה, מה אין יהודי עושה בשכיל הפרנסה? עזבתי את שלי ונדדתי הנה, פתחתי לי חדר, מתחלה עמדה לי הצלחתה, אך אומרים? "משנה מקום משנה מול", גדולי בעלי הבתים מסרו לי את בניהם, והפרנסה היתה מצויה ת"ל בכבוד, כך עברו עלי שנים אחדות, אחרי-כך, אוי ואבוי לשנותי, התחילו התלמידים משתמטים אחד אחרי

קומי פריידה שטיין

בקרבתנו לנזק עמנו ולהשחתת היהדות, ידי החגר והסומא המורכבים באמצע. לא מפני הקנאות והבערות העזות ולא מפני הפשיעה וההתבוללות החגרית עלינו להתירא כל כך כמו מפני החגרית רלוז המורכבת על גבי הסומא הלה. כל עוד שלמד שנאה עזה כמות בין קנאי התורה הקיצונים ובין פושעי ישראל, הכופרים מרשיעי הברית, היה שלום על ישראל עכ"פ מבית לא היו למצער אורכים ליהדות מקרב אחיננו ככל שאלה יהודית ראינו תמיד את החסידים ובעה"ב הבינונים, שהתכנו אז "מתנגדים" עם רבני שניהם בראשם הולכים אחוזה-יה, להלחם יחד את הכוגדים להכריעם ותמיד היתה יד היהדות עד העליונה. בזמן החדש המציאר שונאי היהדות הפנימיים המצאה חדשה: הרכבת חגר על גבי סומא, ברית המתפוללים, הכוגדים הקיצוניים, עם — לא יאמן כי יספר — החסידים ומנהיגיהם ככל שאלה יהודית. זאת ראינו במלחמה נגד בה"ס העבריים, שנסודו להציל ביהדות מח שיש עוד להציל משיני החנוך הזה, בבחירות לקהלות, בבחירות לפרלמנט, ביסוד אגודת הקהלות, בהצלת סטודנטים מחלול שבת בתנועת שיבת ציון ועוד.

זאת ראינו גם עתה בשאלת הרכנות הכפולה, שעלתה על שלחן הכנסיה הגדולה של הרבנים בפטרבורג. הכל יודעים איזו ספחת מכאיבה ומשחיתת היא הרכנות הכפולה, שיש ליהודי רוסיא, הרב האמתי, הגדול בתורה ובירוש, חי מן הצדקה ואין לו שום דעה בעיר ושום השפעה על הצבור; שפל ונדבא, רמוס ונעלב הוא מתנונה ביחד עם היהדות ההולכת וכלה, והרב ממעם הממשלה, בור גמור, בעל מדות רעות, ולפעמים גם מלשין ומומר להכעיס, המוסר את הקהלה בידי הצוררים, מושל על העדה האמללה ולחצה ומצין דמה ואוכל כל כסף מס הבשר הכשר, בעוד שהוא עצמו אוכל נבלות, עתה בשעת הבשר בקשו כל היהודים ורביניהם בראשם, לבטל את הרכנות הכפולה ולתקן, שהרבנים האמתיים יאשרו מאת הממשלה כמורי הקהלות ומנהליהן ויקבלו על עצמם ללמוד שפת רוסיא ומעט דעת כנערים קטנים תלמידי ב"ס נמוך, כמו שנהגים בפולין חרוסית, שאין שם רבנות כפולה והרבנים היודעים רוסית ודעת אינם חסרים גם תורה ויר"ש. והנה הרכבו חגרים (על העבריים), הרבינים ממעם, על גבי הסומים, הרביים זייע וכרתו ברית יחד, להפר עצת העם היהודי ורביניהם, למען יוכלו שניהם לשלוט ברבני התורה ולהכניעם תחתיהם כמו עד כה. כי ברבנים יודעי לשון וספר לא יוכלו עוד להתעמר ולרמוס עליהם, קריעה חייב כל אדם מישראל לקרוע בקראו בעתוני רוסיא את הברית המרשיעה הזאת של שתי הכתות הקיצוניות לנזק היהדות, את הרכבת חגר על גבי סומא, לבער יחד את כ"ס ה' צבאות, כמו במשל רבינו הקדוש הג"ל. אך ת"ל, שלא נצחו בעלי הברית, הרבנים המתונים נצחו לעיני והחליטו ברוב דעות, לבטל את הרכנות הכפולה ורבינים חדשים צריכים לדעת מלבד את התורה גם שפת רוסיא ומעט דעת כרבני פולין, הרביים והרבינים בדעה אחת לנזק היהדות, לב מי לא יתחמץ!

גם בגליציא כך הוא, בכל עיר ועיר אנו רואים את ההרכבה המסוכנת הזאת, שעשתה בלבוב את הרביני קארו לרב הראשי בקהלת הגאונים בעלי הסמיע וטו"ז וישועת יעקב, גם בקראקא ובערים אחרות רוצים החגר והסומא להרכיב רב חגר (על העברי) ע"ג רב סומא (בעניני העולם), למען יהיה הרב אב"ד כסוף לפושעים ולהנכדים גם יחד, ולפי שאין בקראקא רבינו בור ועיה כמו שהם צריכים, הרביני תון הוא בן תורה ויהודי נאמן, ע"כ מאסו בו החסידים ובאו אל הנהגת הקהלה בהצעה של מלאכי חבלה, להונות את הרשות ולמנות את הגאון המו"ץ ר' יוסף ענגל לראב"ד ואת האדבוקט נתן דציציתא לרב ראשי על כסא הרמ"א ובעל הכ"ח ובעל מגלה עמוקות, שני הצאי רבנים ישלימו זא"ז, חגר על גבי סומא, כמו שכתוב וכמו ברוסיא הקדושה תחת ממשלת המאות השחורות, אבל ישנם רבים בשתי הכתות הקיצוניות בקראקא האומרים: מוטב שהר"ד תון יהיה רב ראשי בעיר ולא רב גדול בתורה וגם בחכמה. נגר ד"ר תון אין לי כלום, אבל נגר סכנת ההרכבה שבניהם עלינו למחות, נגר הרכבת חגר ע"ג סומא להכותם יחד.

לפי שלא שמעה עוד און איזה מפעל תרבותי של העם הזה או חכם וסופר הגון, שיצא ממנו, רק מעשי שוד וחמס ישמעו משם. אין ארץ באירופה, שנשפך בה כל כך דם נקי ונגזל כל כך הון אנשי שלום כמו בארץ הסרבית-קרוואטית, ארץ החזירים והרוצחים. העם הזה מתודע עתה באירופה במפעל תרבותי ראשון, והוא נסיון לפתור שאלת היהודים באופן רדיקלי. חכם וסופר סרבי, מילאן אברודוביטש שמו, חקר האקדמיה הבלגרית, עורך עתונים וחבר לכל המוסדים התרבותיים והמדעיים של הסרבים והקרוואטים וכו' וכו' (הוא פורט תארי הכבוד שלו בעשר שורות), הוציא קול קורא, ששלחו לכל העתונים הגדולים בכל הארצות בכל חמשת חלקי התבל ובו הוא דורש: כל חברות האנטישמיות בכל העמים בכל כדור הארץ תתחברנה לאגודה אחת ותעבודנה שכם אחד בכל מרץ והתאמצות הרצון, בעיר אחת תהיה אגודה ראשית להנהגת העבודה הכללית של כל העמים, משם יצאו עתונים בכל לשונות הגוים, למסור לכל העמים את סדר עבודת המלחמה ביהודים. בעיר ההיא יתאספו צירי האנטישמיות מכל העולם כיום מיוחד בכל שנה לקונגרס, מטרת כל המעשים הוא לגרש את כל היהודים מכל ארצות תבל במשך כ"ה שנה לפלשתינה, כמו שהציונים רוצים ודורשים, עד שנת 1935 לא ישאר אף יהודי אחד בכל כדור הארץ מחוץ לגבול פלשתינה, רק בזה נגאל את העמים מיהודים עלוקות ומאורחים בלתי קרואים. ואז יוצאו כל הממלכות חוק, שאסור ליהודי להראות ולהמצא מחוץ לגבול פלשתינה בשום תואנה ובשום תנאי אף מדרך בך רגל. — בטוחים אנו שהעתונים הגדולים בכל הלשונות לא שתו לב לדבר החכם הסרבי הזה ולנסיונו הספרותי הראשון של העם הבלגני. אך עצות כאלה נשמעים עתה גם ממקומות אחרים. גם ברוסיא וגם באונגרי יש צוררי ישראל הדרושים זאת וקריאות כאלה מצדם תוכלנה לגרום, שהתנועה הציונית תמאס על העם היהודי וזהו הסכנה שכדבר.

פיריטון קמז

חגר על גבי סומא.

העולם הולך וחוזר לאחוריו ומקבל מנהגים, דעות, המצאות וכללי חיים של קדמוני הקדמונים מדעת ושלא מדעת ואין כל חדש תחת השמש. התזכרו את המצאת ר' יהודה הנשיא על שאלת אנטיגיניוס, גוף ונשמה יכולים לפטור עצמם מן הדין? ורבי אמר לו משל משני שומרים, אחד חגר ואחד סומא, ששניהם נגבו פרי הגן והצטרפו שאינם יכולים לגנוב והשופט הרכיב חגר ע"ג סומא ודנס יחד (סנהדרין צ"א). האין חרור הנכחי משתמש בהמצאה הקדמונה הזאת? הבה נראה, לפנינו היו שני מיני שנאה לעמים נגד ישראל, שנאה דתית, עזרת של המון חשוך, שהאמין, כי ימצא בה חן בעיני קדושים ושנאה לאומית של המתקדמים בעמים, אך שתיהן לא יכלו עמוד בזמן הזה, נגד השנאה הדתית חשבו יהודי המערב להגן על עצמם בפרקם מעליהם עול תורה, שלא יהיו נבדלים מן העמים ונגד השנאה הלאומית הערימו ככחשם בלאום יהודי ובהסתפחם ללאומות זרה. הראשונה היתה סומא ולא ראתה, שהיהודי נשאר יהודי גם בפרקו מעליו עול תורה ואפילו אם ימבול במים, לקבל עליו דת נכריה והאחרונה היתה חגרית, לא יכלה ללכת ולהתפשט בכל העם, שירע לאנשים המתחשבים כאחים להם. מה עשו הפקחים שבעמים? לואיגר וסיעתו הרכיבו חגר על גבי סומא, צרפו השנאה הלאומית לשנאה הדתית וכשתיהן ערכו מלחמה נגד העם היהודי ולא נכר עוד פושע-ישראל לפני יהודי נאמן. מדוע גרוע עתה גורל היהודים ברוסיא בשעת הקונסטיטוציא מאשר היה לפניו? לפי שבתחלה היו ברוסיא שני מיני השנאה, הסותרים זא"ז, נפרדים זה מזה ולא יכלו השונאים לשלוט כל כך בעם עברתם, והדומה הרכיבה את שתי הכתות למפלגה ימנית אחת וחחגר והסומא נעשו לחטיבה אחת ולוחצים את ישראל בתחבולות ובסדר, בשטח אחת מסוימה. מעין זה היתה גם ממשלת הקואליציה באונגרי ליהודים ולכל הפוליטיקה. וכן הדבר גם ביהודים עצמם למפלגותיהם, אתה מוצא, שבכל התקלות והפגעים הרעים, הנראים

התנ"ך ואת התלמוד ולשכוח כל העבר היהודי ולהטמע בין הפולנים עד שימחה שם ישראל ולא יזכר עוד רק בלמוד הדת הקתולית, וכל זה רק בכדי שיחדלו הפולנים לדחות אותם, את הפושעים, הנדחים ובוזיים עתה למרות ששיעתם בישראל, הסופר הפולני החפשי ניעמאיווסקי רחם עליהם והשתתף באחת מאספותיהם ואמר כך: על היהודים לשכוח את כל מסורותיהם, את דתם ואת לשונם. היהודי שאינו רוצה לקבל תרבות פולנית ילך מאתנו ולמצער כל ירוש זכיות ולא יהנה משוב הארץ. השמן המכדיל הוא הדת היהודית ועל היהודים לעקרה מלבכם. ברוח הזה דברו גם הפולנים בני "דת" משה, הרב ד"ר פוננסקי הציוני, שהיה באותו מעמד, נסה להמליץ על דתנו ועל דתנו ועל התלמוד והגיה, שלא יחדלו היהודים מהיות עם ויש תקוה להם וכמו שהפולנים באשכנז ובאמריקה אינם רוצים להבלע בעמים אשר סביבותיהם כן יש זכות גם ליהודים להבדל. אך מי שמע לו! הכנופיה ל'ענה לו. מה שונה הוא מושג רדיפת השלום של הפולנים מזה של ורופי השלום היהודים!

הא"ב העברי.

ידוע שכל מיני הכתב, שנסודו ע"פ א"ב (להוציא את הכתב החיני, שהוא סמנים בתמונות) מקצה תכל ועד קצהו בא"ב העברי יסודם, העמים למדוהו ע"י הארמים או ע"י הכנענים, שהם קבלוהו מן העברים הקדמונים, אלא שהם שנוהו כל אחד ע"פ דרכו וע"פ צרך הקולות הנמצאים בלשונותם. עמי אזיא ואפריקה יסדו להם א"ב ע"פ הכתב הארמי (הסורי) ועמי אירופה ע"פ הכתב היווני, הדומה לכתב העברי העתיק. א"ב ע"פ הכתב העברי החדש (המרוכב או כתב רש"י) לא קבל שום עם, כהיות היהודים בוזיים בעיניהם ואין לפי כבודם לקבל מהם דבר קולטורי, אע"פ שבעל ברחם קבלו מהם את הדתות ואת מושגי המוסר ואת התנ"ך. עתה באה העת, שעם אירפי אחד מוכרח לקבל את הא"ב העברי, ואם לא יכריע הכח ליהודים גם עתה את ההכרח, או יהיה בקרוב עוד עם אחד המשתמש באותיות עבריות, העם הזה הוא האלבנים, היושבים על שפת ים אדרעי במערב טורקיא. הם חצים בעלי דת מחמד וחצים בעלי הדת הנצרית, בימי ממשלת היחיד בטורקיא היה העם הזה נרכא וכמעט התבוללו בטורקים ולא סגלו להם שום כתב ללשונם, בי מעט החכמים שבהם השתמשו בלשון הטורקית ובכתב הערבי שלה או גם ביונית ובצרפתית. עתה בימי ההרות התעורר גם בהם הרגש הלאומי והם רוצים להשתמש בכה"ס ובספרות ובעתונות בלשונם דם. אבל איך ישתמשו בה אם אין לה א"ב? המחמדים שבהם רוצים להשתמש בכתב הערבי והנצרים בכתב הרומי ומי יכריע ביניהם? אין אחד רוצה לותר על נמית לכבו, ולפי שגם הממשלה עוזרת על ידי המחמדים ורוצה להכריע לצד הכתב הערבי הערים הכהן הגדול הנצרי האלבני קונסטנטין קריסטופורידס והציע, שיקבלו האלבנים את הא"ב העברי, הוא מוצא שהכתב העברי מסוגל מאד ללשון האלבנית יותר מן הכתב הערבי הקשה והמונוטוני העשיר באותיות שוות רבות, המטעות את הקורא והוא מנחם את עמו, שאם בותבים היהודים את הלשון הספרדית והלשון האשכנזית בכתב עברי אין כל ביוזן אם יכתבו גם אלבנית בכתב עברי וסוף סוף כל מיני הכתב יצאו מן הכתב העברי, שהוא כתב קדוש. בזה הוא רוצה לעשות פשר, שלא יזקקו הנוצרים לקבל כתב ערבי, שיוכל להביא את האלבנים לידי התבוללות עם הטורקים. כל הנוצרים רוצים בפשר הזה ובכ"ז אין עוד בטחון שינצח הכהן הגדול בהצעתו, כי הטורקים כפי הנראה יבאו בתקיפות וככח החוק, לבוה את העם הנרכא להשתמש בכתב ערבי, אבל חפצנו רק להראות על טפשות קנאי הזרנגן. הם יבושו בכתב העברי ואינם מוצאים דרך אחרת לתת כבוד ללשון היהודית רק בחלופם את הכתב העברי בכתב הרומי, להשמיד כל זכרון יהדות מן העבר הגדול מעיני היהודי החדש שלהם, השונא זכרונות אבותיו — ובאותו זמן אין כהן גדול נצרי ומשכילי עם שלם בושים לקבל את הכתב העברי ללשונם האירפי.

גואל חדש.

גם העם הסרבי-קרוואטי הוא עם אירפי, כאשר תעיר מפת הארץ, אלא שיש בכ"ז מספקים בזה.

מצלם האדם בחיר יצורי השמים והארץ, וצירו להם את האל בצלם דמות האדם, עם אבריו ההיצוניים והפנימים ועם תבונות נפשיות של האדם: אהבה ושנאה, כעס ונקמה וכדומה מכל הפעולות השונות שבאדם.

על זאת התעוררו כבר הרמב"ם ושפינוזה ולחמו בהגשמה גסה כזאת. הראשון מתיגע בספרו מ"צ היא לבאר צלם אלקים הנזכר בתורה כרוחניות ולא בגשמיות, והשני כתב בספרו אַתיקה, לאמר: "ישנם אנשים, אשר ידמו בנפשם היות האלוה בצלם האדם מורכב מגוף ונשמה ועלול להפעלויות נפשיות. כמה הם רחוקים בשגיאתם מדעת האלקים האמתית! כי כל אלה אשר כרב או כמעט התבוננו על הטבע האלוקי מחליטים, כי האלוה איננו גוף, ולא ישיגוהו משיגי הגוף ומבררים זאת היטב, כאשר בשם גוף יכונה בעל שיעור מוגבל באיזו תמונה, בעלת שלשת המרחקים, שהם ארך, רחב ועמק, מה שאין הדעת סובלתו בעצם האל בלתי בעל תכלית בהחלט".

אבל גם הפעם עלתה יד גאות האדם על התבונה, כי התקוממו חכמים אלוקיים ובתוכם גם הראב"ד בעל ההשגות נגד הרמב"ם והחליטו, כי צלם אלקים ואדם בתורה כפשיטו וכמשמעו, בשגם האגדה התלמודית מעידה על זאת, כעדות ר' עקיבא ור' ישמעאל על "שיעור קומה" והאדם כבוראו בצלמו כדמותו, אך לא בשיעורו, וגאות האדם נשארה באיתנה, ועד היום הזה רואים הבריות באלקים צלם האדם לכל תבונתו. ודוקא אלה מבני עמנו הנוהרים לקרוא בכל יום "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא ית"ש אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל" כשמת הרמב"ם — יאחזו גם בשטת המגשימים ויחכו לבוראם צורה אנושית ותכונות אנושיות ואת האיש המאמין באל נעלה ונשגב, מלא כל העולם, כעין נשמת האדם הממלאה גופו, אל מסתתר מהשגתנו ולו דומיה תהלה, יחזיקו ככופר בעקר ומכחש בה, אתאיסט בלע"ז.

פרק עשירי.

נסים ונפלאות.

יען אשר האדם חושב בגאותו, כי הכל נעשה למענו ולתועלתו, להנאתו ולטובתו, ע"כ הוא רוצה ג"כ, שלמענו יתרחק האלוה כפעם בפעם מן הטבע וישרד ויהרוס חקיו למען האדם כמו לשעשע את הבן יקר לו, ילד שעשועיו, הוא האדם בחיר כל היצורים בשמים ובארץ, ובכלל רגילים המון בני האדם במצאם דברים, שאינם לפי דעתם טבעיים, ליחס אותם אל מעשה נפלאות, כאלו סדרי הטבע הרגילים אינם נפלאות, כאלו האל והטבע מחולקים זמין או מתנגדים זל"ז, וע"ז כתב שפינוזה (הוספה לחיב באתיקה) "וכן ישתוממו למראה בנין גו האדם, ומאשר לא ידעו הסבות לאומנות רבה כזאת, יגורו, כי לא בדרך כוחות טבעיים, נוצר הגוף ונסדרו, על כן מצינו, שהאיש החוקר אחרי הסבות האמתיות של נפלאות הבורא ומשתדל להתבונן על הדברים הטבעיים ולהבינם, הוא נחשב לכופר ומכחש לאל ממעל, פרוע לשמצה בתוך קהל ועדה, ע"י אנשים, אשר ההמון יכבדם בכל העמים כמליצים בין האדם ובין האלקים, כי יודעים הם, אשר בהעדר סכלות ההמון יכלה כבודם".

כאמור שפינוזה בספרו פעם אחת "האלקים או הטבע", לא היתה כונתו, כי האלוה והטבע כעין שמות נרדפים להעצם שלה, כי-אם רצונו, שהעצם האלוקי הוא כח כל הכחות הטבעיים, שהם תכונות העצם, מפני שכל חקותיו ומשפטיו של הטבע יוצאים ממקור העצם הנשגב, כי "כל מה שיש בעולם הוא שוכן בקרב האלוה ואי אפשר להיות נמצא או מדומה דבר בלעדי האלוה (אתיקה 1, 15). ובפרוש הניא שפינוזה במכתב הכ"א שלו סברת קצת קוראיו, חושבים, כי לפי שיטתו האלוה והעולם אחד הם או העולם הוא האלוה או שיהליף העולם באלוה, וכזה מסכמת דעתו עם דעת המקובלים הקדמונים, כי הספירות (Attribute) הן כלים ולא עצמות, המתנגדות לדעות בעלי עצמות בספירות ולדעת קצת מקובלים אחרונים, החושבים כפאנטהאיסטים גמורים, כי האלוה והעולם עצם אחד הוא, כדברי הרב מלאדי בספרו למודי הנביאים לאמר: "ויקרא בשם ה' אל עולם, כי באמרו אל עולם ולא אל העולם יאמר, כי אל הוא עולם ועולם הוא אלי."

רבני המזרח וגם חכם גדול בהכמה הכללית, הוא היה איש השלום והאהדות ולא הודה בצורך חלוקת היהדות לשתי כתות, הוא הבש אחדות כל ישראל, את עדתו נהל על יסוד היהדות המסורה, והשפעתו היתה רבה מאד, להרים את קרן התורה והיהדות הנאמנה גם בעיני אלה שאינם נמנים על קהלת החרדים הנבדלים של הרה"ג ר' שמשון רפאל הירש. גם עסקן צבורי גדול היה האיש, שלא הניח כמותו, הוא יסד את אגודת הרבנים, עזר בהסתדרות הקהלות, השתתף בכל מוסדות הצבור וההסתדרות הגדולות, בחכ"י"ה בח' העזרה ביק"א, בח' "למען ציון", המכלכלה מוסדות צבוריים גדולים בא"י, הוא יסד ח' "מונטיפיורי" בעירו, שיש לה ביבילותקה ובית-מקרא גדול, הוא לא היה זר גם לתנועה הלאומית ואהב גם את העברית החדשה כנגוד לשאר רבני אשכנז המתעבים את העברית. אע"פ שהיה בין רבני המחאה נגד הציונות התקרב לה אח"כ וחכמה והכיר עותתו, וביה"כ האחרון דרש בכי"י"ה, שעל יהודים נאמנים להיות לא רק נאמנים לדת היהודית, כי-אם גם ללאום היהודי, כל אחד מיהודי המזרח, שנודדו טלמלוהו לפד"מ מצא בהרב הראשי משגב ומעוז בצד לו, כמה מיליונים פזר לצדקה, שגבה מידי מכיריו העשירים. — זוא נולד באונגרון בגליל טוקאז והיה תלמיד הרב ר' עזריאל הילדסהיימר, כשלישים שנה היה רב אב"ד בפד"מ, רבנים ימים ובא-כח כל המוסדות הצבוריים בכל אשכנז הספידוהו ותנו את גדלו, תצביה.

הציונות באונגרון. רק שתי ארצות ישנן בעולם, שהציונות אסורה בהן מטעם הממשלה. יוסיא ואונגרון. הממשלה היראקצית של קנא המאדריארי חששה כממשלת השחורים ברוסיא, שמא תעכב הציונות את בטול היהדות השנואה ואת טמיעת היהודים בגויי הארצות, ומאנה לאשר את החברות הציוניות, בשבוע שעבר הת-צבו כ"ה שליחי הציונים לפני ראש המניסטרוים הגראף קוהן, לבקש ממנו לאשר את החברות הציוניות, שאין בהן שום סכנה לא לממלכה ולא לעם המושל ולא לדת, המניסטר ענה, כי הציונות ידועה לו והיא יודע, כי בארצות אחרות אין עכוב לחברות, כאלה וגם הוא רוצה למהר לאשר אותן.

לעג ההיסטוריה. במלכות רומא ובעיר רומא של עכשו מושלים יהודים, מי יגלה עפר מעיני מושל-רומא הקדמונים, שהחריבו את ארצנו ועשו את אבותינו לעבדים ולשפחות, לכזויים, שפלים, רחוס וסחופים מכל העמים, ומעיני האפיפיוריים של רומא החדשה הנצרית, שהחרימו אותנו ועשונו לארורי אלקים והתנכלו להשמיד זכרנו ולמחות שמנו, מי יגלה עפר מעיניהם, להראותם כי בראש ממלכת רומא החדשה עומד היהודי לואידוי לוצטי נכד הרבנים שנואי נפשם וכל מלכי תבל נותנים כבוד לשמו ובעיר הנצחית רומא הקדושה מושל ראש האזרחים היהודי ערנסט נתן, נכד חשבוים, שהביא טיטוס למכרם לעבדות הפרך! והרמת היהודי לראש הממשלה אינה איזה קפריז של מושל, לוצטי זכה למשרה הרמה הזאת במעשיו הגדולים, שעשה לארץ מולדתו, הוא גאל את איטליא מכל המצוקות הפיננציות ועשה בחכמתו חוזה עם ממלכות אירפה ועל ידו נעשתה איטליא החדשה לממלכה מפורחה כמו בימי הקיסרים הרומאים, באוסטריא וכאשכנז היה לוצטי זוכה ביהדותו אולי למשרת גובה מס ובאיטליא זכה ביהדותו למשול בכל הממלכה.

אחרית שמוחה. בער: היש לך עוד מן היין ששתיתי פה בשבוע שעבר? — ווא לך: בודאין כמה אתן? בער: טוב מאד, אם כן, אבא כאשר יכלה היין ההוא.

רמת המצפה.

גאות האדם

מאת ד"ר שלמה רובין, פרק תשיעי

אלקים בצלם אדם.

(Anthropomorphism)

כאשר בקשו בני האדם ליחס איזו תמונה לאלקים, לא מצאו בנאון רוחם צלם נעלה ונשגב יותר

סטולפיץ, בתוכה היו הבארון גינצבורג, המיליונר פוליאקוב וראש הסנהדריה הרב הקישינבי הגאון צירלזון, המניסטר נתנם בתחלה להמתין שלש שעות ואח"כ קבלם בפנים זועפות, ודבר אתם קשות כמו את נאשמים העומדים לפני שר השוטרים, על תחנוני הרב צירלזון לחמול על היהודים ולהטיב מצבם ענה סטולפיץ: עוד נראה, הכטח לא אבטיחכם מאוסה, ובכלל צריך אני להגיד לכם, כי בכל עת עוסקים היהודים במרידה, אדרבה התאמצו לחנך את הדור הצעיר, שיהיה נאמן לכסא ולארץ מולדתם, לעינינו פורק הדור החדש אצלכם מעניו עול דת, דת אחרת ג"כ לא יקבלו, אין שום אידיאל להם וללא אמונה יגברו בארץ, מצב כזה לא יוכל להאריך ימים, הבארון גינצבורג העיר, כי למען ויטיבו בני הנעורים את דרכם צריך הוא להכטיח איזה דבר, ע"ז ענה המניסטר, כי מעולם לא נתן לאיש שטר חוב.

ציונים בתפשישה. בארקמאן ברוסיא הדרומית היתה אספת הסניף לחברת פלשתינה הארסית, בדברים ע"ד הלהין ברוסיא תפש ביב הפולוציא את המדברים ונתנם במשמר, — המנהיג הציוני ד"ר ספיר בארסה נתפש והושם במאסר, יען קבץ כסף לקפה הלאומית, — לשכת הח' ימ"א בארסה ננעלה.

התבערה באַקאריטא. בתוך מאות האנשים, שנשרפו חיים באַסם בכפר אצל סמטר היו, כפי שמודיעים אותנו, גם שתי נשים יהודיות, שנדחקו שמה למכור פירות, ויותר מעצבי הרבה, כי האסם היה בחצר בית-מרוז של היהודי הזקן אברהם ווייס והנצרים מתרעמים על היהודים, הזקן חלה מצער.

מוסד החדש בפרמיסלא. כותבים לנו: עירנו העשירה בכתי תפלה ועניה במוסדות חסד זכתה אחרי השתדלות ארוכה של העו"ד ד"ר שווארץ לועד של אנשים חשובים לתכלית יסוד בית מחסה ליתומים.

האנוסים ברוסיא. בשנת 1891, שנת הגרוש ממוסקוא, היה שם סוחר ושמו וועדערמאן, שעסקיו לא נתנוהו לצאת בגולה ממוסקוא והמיר דתו והיה למראית עין אונגלי, אח"כ הלך לסמרקנד באזיא התיכונה וקנה שם אחוזות, בסתר היה נאמן לה' ולעמו היהודי וכבר גמר לעלות לא"י ולשוב שם לאלקי ישראל, בטרם הספיק לעלות חלה וכראותו שלא יוכל לעלות, הקדיש כל הוננו מ"ו אלף רובל, לקפה הלאומית ות"ק רובל לתלמיד תורה, כל היהודים הלכו אחרי מטתו אע"פ שנקבר בכי"ק הנצרי.

מועד הרבנים בפטרבורג. בין השאלות, שישאל המניסטרוים את ועד הרבנים היתה שאלה על-אדות ילדים יהודים שלא נמולו, אם יכולים לרשום אותם במטריקל היהודי, הרבנים פסקו אחרי וכוה ארוך, כי ילד ערל אין לחשבו בין יהודים ואין לרשמו כמטריקל יהודי עד שימול, ההכרעה העירה רעש גדול בעולם היהודי, רבים אומרים, כי בזאת ירבו המומרים והפרץ בין החפשים ובין היהדות יגדל פי שבע ובפרט שאין הפסק הזה ע"פ התורה, כי ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא ואין לדחותו מתוך קהלה, גם בין הרבנים החרדים יש עוררים רבים על הפסק הזה, עוד על שאלה חשובה אחת היה על הועד לחשיב: אם יכולים לרשום כמטריקל היהודי שם נכרי ואיך צריכים לכתוב שמות עברים, אם כקריאתם העברית או ככתיבתם הלועזית, הרבנים הכריעו, כי ע"פ דין אין איסור ליהודי לקרוא לבנו שם נכרי ולרשום כן במטריקל, לכן צריכים כותבי המטריקל לכתוב שמות הילדים כמו שידרשו הורים, שם עברי יש לכתוב כפול: כקריאתו העברית וככתיבתו הלועזית, למשל יצחק — איסאק, רשם טוב עשתה החלטת האספה הגדולה, להטיל על רבנים חרדים לדעת שפת רוסיא ושעור נמוך של חכמה כללית ולבטל את "הרבנות מטעם" הלוקחה לה קנינים למשול בקהלה ולטול שכר הרבנים האמתים הנם, נגד השכלת הרבנים היו שתי הקצוות הקיצוניות: הרבי מלובאביטש (נכד בעל התניא) וסיעתו והרבינר מאזה ממוסקוא וסיעתו, נצחון הרבנים המתונים הוא נצחון היהדות.

הרה"ג ד"ר מרדכי הורוויץ ז"ל, בשבוע שעבר נפטר בפרנקפורט ע"י מאין הרב לעדה הכללית ד"ר מרדכי הורוויץ כן ס"ו שנה, האיש הגדול, תפארת יהודי אשכנז, היה גדול בתורה, אוטוריטט כאחד מגדולי

מיהם לקח הפרזידיום את הדבר בידו ושלה לקרוא את כל הקצבים והזוהרים שאם לא יורידו את מחיר הבשר הכשר עד יום א' 10 לח"י ישתמש בכל האמצעים שבידו להכריחם לזה. יש תקוה שעמל נשיאות המהלה יעלה בידה ובשבוע הבא ירד מחיר הבשר הכשר. ואם לא תקח הנהגת הקהלה הדבר בידה ותלחם את מפקיעי השער עד שתנצחם.

אונזערעז פאמיליען עמפעהלען וויר דיא קאלינער ציכונרע יוניפס בעסטע.

הריני מברך במו"ט את ש"ב הרה"ג החכם הכולל מר אליעזר לייטער להתקבלו לרב אב"ד במערמבאולא. שלא בירושה השיג משרתו כי-אם בכשרנותו הנעלים. משה לייטער — רוניוב. ברכות הנובעות ממעמקי לבי אברך את חברי מר ישראל שטיין מזאליב לחתונתו את מ' שרה פראפסט באפאקאמיען.

משה אשכנזי — בורשטיין הננו מברכים את ירדנו מר פינחס יאקובוביטש במרנוב לחתונתו עם מ' פעסל קיהנרייך בקרשאנב. מ"ט להוריו. ביינוש ליכט ואשתו. הגני מברך במו"ט ממעמקי לבי את ירדני מר טוביה צוקער בלענטאווניא לארוסו עם מ' פאניגעלרבלאט בדעמביץ. משה קארפא. מקרב ולב אביע במו"ט לידידי מר יוסף הערמעלע במיעלעץ לחתונתו.

מרדכי צבי בורשטיין — מיעלעץ. ממעמקי לבי אברך ברגשי גיל ואהבה את רעי ש"ב מר מאיר נאגלער לחתונתו עם מ' סימה ערגער בפעטשעניזין במו"ט וחיי אשר. מ"ט להוריו. שמעיה פעטראווער.

מעמק לבי אביע במו"ט לרעי החביב מר אהרן זאפאלאם לארוסו עם מ' בריינה ברומאר, חנוך ווייגלער — סאמוב. מעמק לבנו נברך את חברנו לדעה מר חיים פריהמן במו"ט לארוסו.

משה פיינגאלד, יואל גרינבלט, אליעזר לאסט. מעמק לבי אברך במו"ט את ירדני ש"ב מר שמואל סלפטר במרנוב לארוסו עם מ' שרה בראוו במוכוב. מ"ט להוריו.

יצחק סלפטר — זבנא. הגני מביע במו"ט לחברי בדעה מר שמואל סלפטר לארוסו. מ"ט להוריו הנכבדים. יהודה איזלער — זגורסקא

קאנקורוז.

בעירנו סמריא מתבקש רב ומורה צדק לקהל עדת ישורון ירא ושלם לר' ולתורתו. סמוך מבי גאוני זמננו בתעודת הוראה. וגם ראוי לאותה אצטלא על פי חקי המדינה. המבקש לקבל עליו משרת הרבנות דפה יטיב לשלוח הנה תעודותיו לא יאוחר מן 15 מאי הבע"ל. בדבר תנאיו בכל פרטי ההתמנות ישתוו עמו נבחרו קהל עדתנו.

סמריא 10 מערץ 1910

הנהגת קהלת סמריא

ב"ה

תודה גלויה!

למורי הנכבד והנעלה מר ש. וואלקאווסקי! אחרי כלותי יותר מחצי מכתבך הנכבדים שנהלוני בדרך ישרה ונכונה מאה בלמוד השפה העברית, הגני מוצא לי לחובה להגיד לך גלוי, כי מכתבך הנפלאים והמצוינים ממלאים את מקום המורה היותר טוב. מכתבך ואינם איזה ספר דקדוק או ספר קריאה, אלא מורה גמור המלמד את כל מקצועות חשפה בשיטה נפלאה נוחה קלה שאין רוגמתה. קבל איפא את תודתי על החיל. הרב, שעשיתי והגני תלמידך מוקיר שמך ואלין בחדש אדר תרע"ו. ישראל זילפען.

בהסכמת כל אנשי העדה, שלא יעסוק איש מהם בשום מיני סחורה או פרקמטיא למכרם לנוצרים" נמצא חתום עליו בין המנהיגים: "יעקב ב"ר אלכסנדרוי הלוי ז"ל" (7). ואולי היה גם אותו המנהיג ר' יעקב ב"ר אלכסנדרוי הלוי אחי אביו של הרב ר' יהודה הלוי. מבניו של זה האחרון נודעים לנו: א) ר' יוסף, תורני חשוב מאד, שנפטר במבחר שנותיו בשנת ש"ט, בשנת המגפה (8). זמן קצר אחרי מות אביו, ונכתבה עליו ההזכרה המיוחדת הטובה למעלה; ב) ר' יצחק המכונה אייזק שפרינצו (9). למדן מופלג (וכמדומה דיין שנזכר בתאר הכבוד הגדול "מהר"ר 10) וימת י"ד אייר שניה (11); ג) ר' מאיר, שגוע לי כסלו א' דריח טבת שניט (12); ד) מרת יוכבד, עמתה עם אחיה ר' יוסף במגפה ביום אחד, כנראה למעלה מהזכרת נשמתם של שניהם יחדו; ה) מרת טמישטריץ, שנעדרה בשנת שמו"ו (13).

אלכסנדר הלוי נזכר פעם בשם, הקדושי ופעם בלי השם, קדושי, כי כינצא בזה אכחנו מוצאים גם אצל הרב הקדוש ר' משה פישל והקדוש מהר"ר מנשה, אביו של ר' דוד דרשן (ע"י מאמרי בהמצפה" שיע). ודע, כי לא בכל מקום מובן, הקדושי" הוא על קדוש השם ונזכרו כן כמה וכמה אנשים שלא נהרגו בידי נוצרים אלא בידי שמים, ולמשל: "ונשמת הקדוש מי מרים בת אליעזר ז"ל מתה ב ס פ ו ל ת חומה העלוונת מבית כהר"ר ליב ר"ם ר"י כיץ שנפלה עליה ועל מי רעכלי אלמנה יום טוב ז"ל ועל נער בן י"ב שנה בר יצהק ש"ו לאהש ביום ג' יניסן שצ"ד" (פנקס הח"ק דף צ"ח ע"א); "ונשמת הקדושים שנהרגו בעו"ה שנפל עליהם הבית של עצים לצד הקברות, בבית אבנים של... התורני האלוף מהר"ר פיינוש דיין זצ"ל ביום ב' כ"ט מדהשון ערב ד"ה כסליו ונקברו... מיתתם תהא כפרה על כל בית ישראל ובעל המות לנצח אמן. (שנת תכ"ה, כמובח סוף קצ"ב, ע"ב של הפנקס הנ"ל). רק אלה שמובא אצלם, ה"יד" ידענו בכבוד שמתו על קדיה. ר' ליב ר"ם ר"י כיץ הוא הקצין והמנהיג ר' יהודה ליב (חותן הגי"מ מנהם מענדל אויערבך, בעל עטרת זקנים) בהג"מ משה בהג"מ יוסף כיץ בעל שארית יוסף, גיסו של הרמ"א. ומהר"ר פיינוש ר"ן היה נכד הפרנס ודיין קראקא ודיא ר' וואלף חתן האב"ד ור"ם הג"מ מענדל ר' אביגדורש (ע"י מאמרי בהמצפה" ש"ע).

- (7) ע"י מהכרתי, מפנקסי קהל בקראקא" סי' א'.
- (8) ע"י מאמרי "מבוא" בהמצפה" שנה ראשונה.
- (9) כנראה נקרא "שפרינצו" ע"ש המותו הרבנית שפרינצה, שמתה ג' אב שניט, כמ"ש בפנקס הח"ק דף ב"ד ע"א; "ונשמת הרבנית שפרינצה בת ר' יונה אלמנת ר' שלו יום א' ג' אב שניט". ר' יונה, אביה של הרבנית שפרינצה, היה המיה של מרת יודית בת הרופא הגדול ר' שמואל (ע"י מאמרי הרופאים הראשונים בקראקא בהמצפה" שנה המישית).
- (10) ע"י להלן בהזכרת בנו הג"מ אבא.
- (11) "ונשמת יצהק בהר"ר יודא הלוי הנקרא אייזק שפרינצו יום א' י"ד אייר שניה לפ"ק" (פנקס הח"ק דף ג' ע"א).
- (12) "ונשמת כמ' מאיר בר יודא הלוי לי כסלו ביום א דריה טבת שניט" (שם דף ג' ע"א).
- (13) "ונשמת מרת טמישטריץ בת מהר"ר יודא ז"ל הלוי" (שם דף ס"ד ע"ב) באותו דף ועמוד נזכרו נפטרים משנת שפ"ו. (עוד יבא)

תבל ומלואה.

היפנים חוגגים ראשי חרשים כהיהודים וגם חגי החדש קדוש להם. היפנים אינם יכולים לכמא אות לי והחינאים אות ר'. המצטער מחוס היום בקיץ ירטיב את תנוכי אוניו במים קרים ויקל לו הרבה. מי ששערתיו נושרות ישפשה ראשו בכל יום במי בענזאע, כוס מים, שנתנו בתוכה כף קמנה בענזאע.

בשורה אחרונה.

לקוראינו בקראקא.

הקצבים בקראקא הזידו בעת האחרונה לעשות קרטלי להרים מהיר הבשר הכשר בט"ז הלר לחצי הקילא, בלי סבה, עד אשר נמלה האפשרות מעניי הקהלה לאכול בשר. ליחידים קשה להלחם בכל הקצבים הרוצים לעשות עשר על חשבון עניי היהודים, כראות הפרזידיום של הקהלה, כי המשא הכבד מונח רק על שכמ היהודים והדבר יצא מאת המצבים הנצרים (כי הקצבים היהודים קונים בשר כשר

על התאחרות של שפינוזה בין האלוה והטבע כיון גם בלונדון ר' דוד ניטו הנודע בספרו "הכוזר החדש" בדרשתו הנזכרת בספר שאלות ותשובות מאת הגאון ר' צבי אשכנזי הנודע בשם "חכם צבי" (ראב"ד באמשטרדא ובאלטמנא) סימן י"ח. וזו לשונה שם: "שאלה... החכם המרומם והנעלה כמוהר"ר דוד ניטו נר"ו אב"ד ומו"ץ בקהל קדוש שערי שמים בלונדון דרש... שאמרת בישיבה, שהשם יתברך והטבע והטבע והשם יתברך הכל אחד, אומר אני, שכך אמרתי ואני מקיימו ואכריחנו מאחר שדוד המלך מקיימו... אבל צריך לידע (הטו אונזים יהודים מפני שהוא העיקר הראשון מאמונתנו), ששם טבע הוא מהמצאת האחרונים... שהקב"ה עושה כל אותם הענינים, שאנחנו קוראים טבע... ואותו הדבר שהיא השגחה הוא שקוראים טבע. וזה שאמרת שהאלקים והטבע והטבע והאלקים הכל אחד, דעה זו היא דעה ישרה, הסירה וקדושה, ואשר לא יאמינו בה הם קראים ואפיקורסים... תשובה: רואה אני את דברי החכם המרומם והנעלה נר"ו, שהם דברי הכוזרי במאמר ראשון... והוא יתברך יקרא טבע באמת... וזה היא דעת המאוששים... ודעת קדושים, דברי חסידים עמנו... ואם חשבו המערערים שלא יתכן לכנות מעשה השי"ת יתעלה בשם טבע... הנה הרב הגדול... שלי"ה... כתב, כי שכר עושי מצות ה' ועונש העובר עליהם הם טבעיים... פה אלמונא מר"ב מנחם שנת תס"ה.

תולדות אנשי שם בקראקא.

סאה פ. ה. וועטשטיין. ר' יהודה הלוי.

במצבה גדולה, רחבה וגבוהה, בת שבע שורות ארוכות, העומדת במרחק צעדים אחדים מקברו של איש השם ר' אלעזר ב"ר יחיאל, אבי אמו של הרמ"א (1) ואותיותיה כמעט בלן מטשטשות, יכלנו אחר עיון ומתינות מרובה, יגיעת בשר ורוח, לעמוד רק על אותן המלים של השורה הרביעית, החמישית והששית:

.....

 הוא א"מ מהר"ר יודא בר גרשם:
 ז"ל למבני (2) לוי היה משפחתו: אר
 ח אלקים היה הליכתו: עומדת
 (3)

ר' יהודה ב"ר גרשם הלוי היה מגדולי חכמי קראקא והיינו מרבני העיר בימי הרמ"א; בעל שארית יוסף, כמובח מתואר "הרב", שמצאנו כתוב עליו בהזכרת נשמתם של בנו ר' יוסף ובתו מרת יוכבד: "זכור אלקים נשמת הר"ר יוסף בר מורי הרב ליהודא לוי וביתו יוכבד" (פנקס הח"ק דף כ' ע"ב). הוא נזכר בפנקס הח"ק דף כ' ע"א: "ונשמת מהר"ר יהודא בר גרשון הלוי ז"ל, וימת בסוף שנת ש"ח או בתחלת שנת ש"ט, וזה אנחנו רואים ממה שנזכר שם אחר ר' אלעזר ב"ר יחיאל (שמוכא דף י"ט ע"ב) וקודם למרת לאר ב"ר משה זאקש (שנזכרה דף כ' ע"ב), שמתו הראשון כ"ב אדר ש"ח והאחרונה בחדש אדר ש"ט, כמו שכתוב בפירוש בנוסחי מצבותם (4), שם בפנקס דף י"ג ע"א אנחנו קוראים: "נשמת הר"ר גרשון בן הקדוש ר' אלכסנדרוי הלוי ז"ל, וכפי הנראה היה זה גרשון בהקדרי אלכסנדרוי הלוי, שמת לערך שנת ש"ב, אביו של הרב ר' יהודה הלוי, ולאביו של אותו הרב היו בקראקא שני אחים: א) ר' מרדכי, שהלך לעולמו לערך שנת ש"ח (5); ב) הקדוש ר' אשר, שנהרג לערך שנת ש"ט (6), בתעודה קדומה משנת רמ"ה, כתובה עברית ורומית (וגם אשכנזית משנת רנ"ב), שהתחייבו בה ראשי היהודים בקראקא (ביום 7 יוני)

- (1) ראה מאמרי בהמצפה" גליון ה' שנה זו.
- (2) ר"ת, למטה בניי.
- (3) אולי צ"ל בראש השורה השביעית: "לעד צדקתי".
- (4) ע"י מאמרי הנ"ל ומאמרי ר' ישראל זק" בהמצפה" שנה שלישית.
- (5) "ונשמת מרדכי בר אלכסנדר סג"ל ז"ל" (פנקס הח"ק דף ה' ע"א).
- (6) "זכור אלהים נשמת הקדוש ר' אשר בן הקדוש ר' אלכסנדרוי הלוי ז"ל" (שם דף ז' ע"א). ואל תתמה על כי ר'

כל הזריז נשכר.

וועגען סאָנגעל און אַרבייט, ווער גלייך בעשטעלט שראָסער-בלעך

משאלענט-עפען

געבע איהם מיט 3 קראָנען בייא שטימ
ביליגער אַלס אין א פאר וואָכען שפעטער אונד
צוואַר: 1 אָפען צו 4 טעפּפע פער 3 ליטער 2 הלב
2 בשר, טעפּפער אַבטהיילונג, 9 קר. דעטאָ
פער 4 ליטר 10 קר. — 1 אָפען צו 6 טעפּפע
פער 3 ליטר 2 הלב 4 בשר 10 קר. דעטאָ פער
3 אַ האַלב ליטר 12 קר. דעטאָ פער 4 ליטר
15 קר. געגען פאָסטנאָכנאָמע. טיינע עפען זינד
בערייטט אין נאַכץ גאַליציען, אונגאַרן עטצ. איינ-
געפיהרט איבעראַל אַלס דויערהאַפט אונד מיט
איינ ביסכען האַליקאָהלען 30 שטונדען היץ
האַלטער אַנערקאַנט. פריהער אין מישלעניצע
יעצט: R. und J. PERLBERGER KRAKÓW
Szeroka 14.

מורה עברי

ששמש נבר בבית ספר עברי ורכש לו
נסיון בכל מקצועות הלמוד מבקש משרה
לפנות אל

J. TANNENBAUM

Leiter der hebräischen Schule
für S. E. in KOSSOW.

האכפרימא פאסטא

צו שוהע און צו מעטאל

אין אלע פארבען און גרעסען פון די
געזעצליך געשיצטע מארקען Feniks
און Tecza טרוקענט קיינמאל נישט
אויס, פוצט האנגלאנק, שאדט נישט דעם
לעדער, אויך גליצערין-פאסטא, ליע-
פערט די כעמישע פאבריק

CH. i J. TEITELBAUM

Kraków, Bonifratska 5,

ביי אבנאחמע פון 100 דוצענד
פער נאכנאחמע טעפּפער אפערטע.
ליעפערונג פראסט, רעלע בעדיענונג
צו פולסטע צופריעדענהייט גאראנטירט.
מוסטערן פיר 40 העלער מארקען.
פלאץ-אגענטען אין גרעסערע שטעט

געזוכט.

דאס וואונדערפאללע פאטענטירטע

ברוכבאנד

פערפאלקאמט.

אנפראגען מיט רעטורקארטע אן

M. Kantrowitz, Podgórze bei Krakau.

גענזע-פעטט.

ראהעס אונד געקאכטעס פערזענדעט
נשר טעגליך פרישעס לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פרייע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מבערוואן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף
פערלאנגען.

Kliö Füllfederhalter

דער בעסטע אללער גאט-
טונגען פיר יעדען שרייבערען
אונענטבערהליך, פאסטענד פיר
יעדע פעדער אונד טינטע.

ווער איינמאל "קליא" אין גע-
ברויך גענאסטען האט, ווירד מיט
קיינער אנדערען פעדער מעהר
שרייבען.

צו בעציעהען א קראנען — 5.
ביז — 28. דורך דיא הויפטפער-
טרייטונג פאן

A. WEISSMANN

Podgórze, (Galizien).

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten

Kaufn. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע סעטאָדען) האנדעלסקארעספאָני-
דענין, דייטשע שפראכלעהרע, קויפט. רעכנען, האנדעלס-
עט וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייבען,
וועלטגעשיכטע, עס פער אנטאָ-וועלסט שפראכע,
סטענאגראפיע, (אלע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאן
אָהנע בעזאָנדערע פאָרקענטניסע אים ברועפליכען וועגע
אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האָנאָראַר
מאָסיג. — בייא גלייכצייטיגער טיילנאחמע אן 4 לעהר-
פעכערן.

STENOGRAPHIE GRATIS.

אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראָסעקטע K 0.50
ערפאָלג גאראנטירט.

Erstes commerciales Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricht

A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E

פירמא ענדערונג.

דיא גראָסע אוארען-גאַלד, זילבער אונד יאָוועלען-האנדלונג דעם

SAMUEL CENSER'S SOHN & Co. KRAKAU

ווירד יעצט אונטער דער פירמא

LEO KAHANE, KRAKAU

אים זעלבען לאקאלע 11 Stradom ווייטער געפיהרט.

דיעזע אלט בעוואָהרטע פירמא ניממט בעשטעללונגען זאָוויא רעפאראטור-
רען צו ביליגען פאבריקס-פרייען ענטגעגען אונד ווערדען זאָלכע פראָסט אונד
זאָרגפאָלטיג בעווערקשטעלליגט. — איינקויף פאָן גאַלד, זילבער אונד יאָוועלען
צו דען האָכסטען פרייען.

כשרה זלכוואר זפאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט
מיט דען מאדערנסטען בעהעלפֿען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראַפֿט א. ז. וו

אונד ערציגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

בית הרישת הציקוריא של פאסט, וויטמאיר וסאפיר במרנוב

עומד במעלה העליונה בתכונת החמר וסדר עבודתו וסחורתו אינה
נופלת במאומה מסחורת בתי החרשת במערב. אבל יש לה שתי
מעלות, שאינן בהם: א) היא מעשה ידי יהודים כשרים וחרדים
ואין בה שום חשש שומן אסור והמין בפסח, כמו שיש בכל הציקוריות
מעשה ידי נכרים, שכל גדולי הרבנים והגאונים, כמו הרה"ג ר"ש סופר
מקראקא זצ"ל, הגאון ר"י שמעלקיש מלבוב זצ"ל, הגאון רא"ל
הורוויץ מסטניסלב זצ"ל וגם הגאון ר' שלום מרדכי שוואדראן
מברעזאן היו אסרו באיסור חמור, למרות ההשגחות והעידה שישנן
תחבולות להטעות את השומרים וכמעט מן הנמנע שלא יתערב בהן
שומן איסור. ב) הציקוריא של הפירמא היהודית הנ"ל היא סחורת
הארץ הזאת, שחובה על כל יושבי המדינה העניה לבכרה על סחורת
חז"ל ובפרט שאינה נופלת במובה מאחרות. לכן עת היא שישתחררו
בכל בתי יהודים ממשפט קדום ויתרגלו להשתמש רק בציקוריא של

Fast, Witmayer & Safir, Tarnów.

ד"ר דוד ראטהבלום.

סניגור לעניני עונשין פתח את לשכתו בוויין
I. Bräunerstrasse Nr. 7.

אל לשבתי יבולים לכתוב בכל לשונות
המדינה.

ISIDOR KRIEGER

Friedland bei Mistek (Mähren)

פערזענדעט פוהרמאנס- אונד פיאקער-
פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-
שניטמען צו ביליגסטען פרייען. פערזאנד
פער נאכנאחמע.

M. Gutwirth, Bochnia

liefert Knochenmehl und
Thomasmehl in jeder
Gehaltslage zu sehr billigen
Preisen.

בית מדרש הרבנים בוויין.

זמן הקיץ במוסד הלמוד הזה מתחיל
ביום ד' פ' קדושים, כ"ה ניסן, 4 מאי 1910
ביום ההוא תהיינה הבחינות לקבלת תלמידים.
לבחינה יתקבלו רק אלה, שהודיעו בתחלה
דבר בואם בכתב. התהלת ההקראות תהיה
ביום ה' כ"ו ניסן.

וויין אפריל 1910.

הרקטוב פרו. ד"ר א. שווארץ.

דער הסידיומוס

ספר יקר ונכבד לקורות השתלשלות
החסידות מימות רבנו הבעש"ט הקדוש
זצ"ל עד דורנו זה, וקורות חיי כל האדמו"רים
הקדושים, אדירי האמונה, נושאי דנו
החסידות זללה"ה כאו ועד עתה, הובר
בשפה הגרמית מאת ההוג המפורסם החוקר
מקובל, נזר החכמים ופאר החסידים,
מוה"ר אהרן מארקוס שליט"א.

הספר הזה הוא חדיש בספרותנו, כי
עד עתה לא נכתב שום ספר, שיספר
באריכות תולדות החסידים והחסידות כמ
הספר הנ"ל, ועשה רעש גדול בתבל.
מחירו מבורך 12 M. להשיגו בבמה"ס של
S. MARCUS Buchhandlung
in HAMBURG Schlüterstr. 79.
כן יש להשיג בבית-מסחר הנ"ל
שאר ספרי ה"ר אהרן מארקוס ז"ל.

בחור

מופלג בתורה וביראת שמים, היכול
להורות השפה הפולנית בגמנוזים העברי
פה, יוכל לבקר את הישיבה במקומנו
להשתלם בהוראה ולנמור בג' שנים ה'
מחלקות הגמנוזים ויבשר להיות רב ע"פ
החוק באוסטריא. לפנות אל האב"ד פה
Rabb. Dr. M. Jung Ung. Brod
(Mähren).

פיפען

אויס האליץ פיר וויין אונד ביער פיינסטע
סארטען בייא

L. APERMANN, BRODY.

יואר וויינר ב. ל. מ. ב. ר. ג. קראקויערגאססע נומר 32 עקע שטשעלעצקאגאססע נומר 2

עמפיעהלט זיין גרעסטעס

שפעיעל פיר אויסשטייער איינהייפע אייגעריכטעטעס מאנאזן פאן ניהייטען איי שניטמ"י, זידען, וואלשטאפפע, מאדעווארען.

כשר מעטה משובח לפסק
J. B. RAPAPORT
 Dąbrowa bei Tarnów
 GROSSMETHBRAUEREI
 Gegründet im Jahre 1878.
 u. Premionirt mit Goldenen Medailen.
 עמפפיעלט זיינע אללגעמיינ געריחטע
 ערצייגונג אין פערשידענען סארטען,
 א. ז. האטען, וויסען, ראפפאלטעטה,
 קאפאוויץ, מאלניאק, ווישניאק, אלטער
 בומעלען-מעטה, אללא מאלאנא צו
 ביליגען פרייען; פערנער ביענענוואקס
 און שלאדערראניג פון קאלאניאל-
 ווארענהאנדלונגען. — פיר רעעלע
 בעדיענונג אונד פאללסטע צופריע-
 דענהייט ווירד גאראנטירט.

HOTEL KATZ
 Rzeznicka 7, Lemberg
 מעלעפאן נומר 1360
 הוא האכסניא והמסעד שלי, שהיו כמה
 שנים ברהוב ריימאנא ועתה נעתקו הלום
 ערוכים בחדרים מרווחים ומאכלי מעדנים
 צרובים ברתכלית הכשרות והנקה לאחינו
 בני החרדים. אה למחרתין מן המחרתין.
 יוסף כ"ץ.

טיכטיגסטער
האנדעלס-אונטערריכט
 איך ערטיילע אונטערריכט אין איינפאכער
 אונד האפפעלעכער בוכהאלטעריע, אין וועכסעל
 אונד האנדעלסקונדע, קויפמאנישעס רעכענען, באנק
 וועזען און באנק-רעכענען, האנדעלקארעספאנדענץ,
 גרינדליכען אונטערריכט אין העברעאישער, דייטשער
 און פראנצאזישער שפראכען וואווי אין עספראכט
 אונד סטענאגראפיע. דער אונטערריכט איז גע-
 טיילט אין צוויי קורסן, יעדער קורס 6 מאנאט-
 ש. נאך יעדעם קורס שטעללע איך מיינע שילער
 צור פריפונג אויף דער האנדעלסאקאדעמיע אין
 לעסבערג צו.
 איך נעהמע אויסווארטונג שילער אין
 פענסמאן אויף. צופריעדענהייט גאראנטירט.
M. WUNDERMANN STRYK
 k. k. Gerichtl. Sachverständiger
 in Waren u. Bankbuchung.

ביערפערטרעמונג
 ווער אויף דער פערטרעמונג דער
 ברויערייען דער נארדמעהרישען ברויערייא
 אונד מאלצאפאריקס-אקציענגעזעלשאפט
 אין האנסדארף, יאהנסדארף אונד מאהר.
 שאהנבערג, וועלכע האנגראדיגע ביערע
 וויא האנסדארפער-פילזנער, סודעטענ-
 ברייא, (ביירישע סארטע) באק, (פארטאר
 קוואליטעט) עקספארט-מערצען, ראפפאל-
 לאגער אונד לאגערביער ערצייגט, רעפ-
 לפקטירט, וואללע זיך געפעלליגסט אונ-
 געזיימט און דערען גענעראלפערטרעמער:
Grajower, Henenberg & Scharf
 Chrzanów.
 ווערדען, וועלכע בערייט זינד, אללע אן
 זיע געשמעללטען אנפארדערונגען גע-
 ניגע צו דייסטען.

Wyd.: Naftali Hof
 S. M. Laser
 Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laaser.
 Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
 Bożego Ciał! 22.

פלשתינא
חברת מסחר טיגר ושותפים
 בלבוב, רחוב זאלקיעווסקא 129
 מטרתנו ומגמתנו להקים את המספה העבודה המלאכה, התעשייה
 בארץ חמדתנו ולהפיץ תוצאות ארץ ישראל הנעשים בידי ישראל
 בארצות פזורנו בבתי ישראל. חברתנו תמכור יינות וקאניאק משובחים
 מכורמי התקוה המקיימים כל המצות התלויות בארץ. על כל הכנת
 הקבית נמצאים הכשרים מהרב בפתח תקוה, וגם פה יעיר עלינו הרב
 דמתא על כל הבקבוקים בכלל ובפרט השמורים בשמירה מעולה
 בכשרות לפסקה למחרתין מהמחרתין.
 יש לנו שפן זית זך לאכילה ולתפנוקי מעדנים
 מיו. בורית לתמרוקי הנשים מן "העתיד" בחיפה ועם חפצים מעצי
 זית מירושלים. — נבמש סוכנים בערים הגדולות, אשר יוכלו לראות
 ברכה בעמלם.
 בשם החבורה דוד צבי נמר.

NIEDERLÄNDISCHE LEBENSVERSICHERUNGSGESellschaft
ניעדערלענדישע לעבעפערזיכערונגס-געזעלשאפט
 דירעקציען פיר עסטעררייך:
 וויען 1 בעצירק אספערגפלאטץ 1 (אום אייגענען הויזע).
 די געזעלשאפט פערזיכערט צו פעסטען ביליגען פרעמיען נאך פער-
 שיעדענען קאמבינאציען אונד מיט גאראנטירטעם געוויננאמטייל.
 פערנער עמפפעהלען וויר אלס אייסקערט גינסטיג דען אבשלוס נאך
 מארץ 28 היעביי וויר ביי אבליעבען דעם פערזיכערטען אן די הינטערבליע-
 בענען (יורשים) איינע זעהר האהע פענסיאן, נעמליך 10 פראצענט דער
 פערזיכערטען סומע, אונד טראטצדעם נאך אבליוף דער פארהער פער-
 איינבארטען פערזיכערונגסדויער **אהנע יעדען אבצוג** דער עמפפאנגענען פענ-
 סיאן די פאלע פערזיכערטע סומע אין די ערבען צור אויסצאהלונג
 געבראכט. — צור ערקלערונג דיענע פאלגענדעס ביישפיעל:
 איין מאנן פאן 35 יאהרען פערזיכערט 10.000 קראנען, צאהלכאר אין 25
 יאהרען, וואפיר יעדליך 491 קראנען אן פרעמיען צו צאהלען זינד. (דיעזע
 פרעמיע קאנן אויך אין פערטעליעהרליכען אדער מאנאטליכען ראמען ערפאלגען,
 אנגענאמטען דער פערזיכערטע ווירדע נאך אבליוף פאן 3 יאהרען שטערבען
 זא צאהלט די געזעלשאפט אן די ערבען איינע יעדע ליכע פענסיאן פאן
 1000 קראנען, אונד צוואר 22 יאהרע לאנג, נעמליך ביז צום אבליוף דער
 געוועהרטען אויפשוואצייט. נאך אבליוף דיעזער 22 יאהרע הערט די פענסיאנס-
 צאהלונג אויף אונד די געזעלשאפט פערגיטעט אן די הינטערבליעבענען אויסער-
 דעם נאך די פאלע סומא פאן 10.000 קראנען.
 צור אויפנאמע פאן פערזיכערונגען אונד ערטיילונג פאן אויסקינעמטען
 העלט זיך עמפפאהלען:

Die General-Agentur der „Niederländischen“
Löbel & H. Taubes, Czernowitz:
 מיטארבייטער ווערדען אן אלען ארטען געזוכט.

הוצאת "ספרות"
 יצאו לאור ספרי-מקרא לילדים עם ציורים בעלי צבעים שונים:
 (א) היות הבית. בתבנית 40 גדולה עם ציורים מגוונים גדולים, מלבד רבים
 בעלי צבע אחד בתוך השקט בכריכה יפה. המחיר 1.00 רובל, פורטה 12 קופ.
 (ב) דון קיחוט. בתבנית 40 עם 6 ציורים מגוונים גדולים ושקט גדול,
 בכריכה יפה, מחירו 75 קופ., פורטה 8 קופ.
 (ג) רובינזון. בתבנית 40 עם 6 ציורים מגוונים גדולים ושקט גדול
 בכריכה יפה, מחירו 75 קופ., פורטה 8 קופ.
 (ד) I ההרפלי. II בעל-מופת. בתבנית 80 עם ארבעה ציורים מגוונים
 מלבד ציורים בעלי צבע אחד בתוך השקט, מחירו 25 קופ., פורטה 4 קופ.
 (ה) הגמדים. בתבנית 80 עם ארבעה ציורים מגוונים, מלבד ציורים בעלי
 צבע אחד בתוך השקט, מחירו 25 קופ., פורטה 4 קופ.
 הספרים האלה מלבד יתרונם הגדול לחב על התלמידים את הקריאה וללמד
 את השפה מתוך משחק, טובים מאד לתשורות לימי מועד וחג וכיחיד לתשורות
 לתלמידי בתי-ספר בימי הבהינות.
 למי שילמו ולמורים הנחה גדולה!
 הכתבת:
 „VERI AG SAFRUS“ WARSZAWA ŻŁOTA 83.

מצות.
 וויר פערזענדען גוט געבאקענע
 מצות להג הפסה, גוט פערפאקט, אב באהני-
 שטאציען צום פרייו פאן K. 1.10 פער קילא.
 מצות מעלה פרימא K. 1.20 דאס מעהל
 איזט פאן דער באשטענאווער וואספער-מיהל מיט
 א הכשר פון הרב מלוב. דיא מצות זענען גע-
 באקען על פי השגחת הגאמן החסיד מויה
 ר' זיינוויל בלוזענשטיין.
Pomeranz & Schein, Łącko
 Bahnhof 1. Altsandez.
 בעשטעללונגען ווערען נור געגען אנגאבע אונד
 נאכנאמע אויסגעפיהרט.

הדשה
 הנני ונתכזב להודיע, כי עזדתי
 את ונכתזי הורחתי גם זכפת
 הורה יהודית הודו צרת.
 ועתה יוכל כל אחד להסתנוט
 צונכתזי הורחתי, גם חלה קאין להס
 קום ידעה צלשכזית וצטוחים הס
 כי יקגלו להס את השפה העזרית
 צכז ונקלעותיה על נקלה צונקן קלר.
 עדים הס חלפי התלמידים
 שהסתנוטו צונכתזי הורחתי וקצאו
 על ידס לונטרס צלשפן חשר לח
 קוו. פרוקפקט ופרט חנס, זרגוני
 אז חשכזי. (השולח 25 הלר צעד
 הפרוקפקט ונקבל את כפרי תמונות
 וטפסיס" חנס חין כקף). וכתז
 לדוגמא זכפת הורחתי זרגונית 1.20
 זכפת הורחתי חשכזית (צלחותיה
 עזריות) K. 1.—
S. WALKOWSKI, KRAKAU
 Postfach 119.

מי זה יודע
 את האדרסה של ר' שלמה פערלמוטער
 או וויינבערג, הוא מורה או רשן או מטיף,
 יליד קאזעניץ בפולן הרוסית, שנותיו כבן
 ששים וגר שנים רבות בקראקא. הראשון
 המודיע אדרסתו יקבל מאתי 10 רובל
 במתנה.

Perlmutter, Warszawa Grzybowska 11.
 נור 2 העללער קאסטעט זיא
איינע פייערהאסע
 צינוען דעם בעטראגעס פער טאג אונד
 זאלל איינע זאלכע אין קיינעם געשעפטע
 אונד אין קיינער וואהנונג פעהלען, דא זיא
 דארוך רוחיג שלאפען אונד פארהרען
 קענען אונד אונטערוועגס זיך איהרעם
 פערמעגענס זיכער פיהלען.
 עם ליעפערט דיא בעסטע קאנסטרוק-
 ציאן פייערפעסטען אונד גענען איינברוך
 זיכערע קאסטען אויס דער

ווינער קאסענפאבריה
 זעהר קאנקורענצעהיג פיר וויערער-
 פערקייפער אונד פריואט פיר
 זעמטליכע צוועקע אונד צו יעדעם מעבעל-
 גארניטור לויט וואונש אהנע מעהרקאסטע-
 פאסענד
ARON SCHWARZ, CHRZANÓW.
 סאלידע פלאטצעפערטרעמונגען ווערדען
 געזוכט. — פערלאנגען זיא אפערטע.

נגועי מכות טריות ופצעי רגלים
 אף אלה שלא יוכלו למצוא תרופה
 בשום מקום, ידרשו נא חנם פרוסקט
 ותעורות נאמנות, שנכתבו בידי רופאי
 אוסטריא וחולים שנרפאו מאת
Apotheker C. W. ROLLE
 Altona-Bahrenfeld Deutschl.